

Отже, вплив кольору на підсвідомість реципієнта, потенційного покупця, є беззаперечним. Головне, правильно поєднувати кольори у відповідності до цілей впливу на аудиторію та, обов'язково, до її можливостей (для середнього класу, високого і т.п.) і гендерних особливостей. Дизайн та колористика еволюціонують по годинно, психіка реципієнта досліджується все глибше. Тому, аби здобути пальму першості, слід мати на увазі беззаперечний вплив кольору на дієвість та ефективність рекламного звернення.

Наук. кер – Яременко Л.М., *ст. викл.*

ДО ІСТОРІЇ УКРАЇНСЬКОЇ ЖУРНАЛІСТИКИ: ДИТЯЧА ПРЕСА КІНЦЯ ХІХ - ПОЧАТКУ ХХ СТОЛІТТЯ

Халімоненко С., студ.

На основі порівняльної характеристики друкованих видань для дітей Східної та Західної України розглядаються розвиток та основні риси дитячої періодики кінця ХІХ- початку ХХ століть.

Ключові слова: преса, цензура, дитячі видання, Галичина, часопис «Дзвінок», Наддніпрянська Україна, журнал «Молода Україна», дитяча субкультура, національне виховання.

*«В дітей мені хотілося перелити
свою душу й думку...»*

Олена Пчілка

На межі ХІХ-ХХ століть пресовидання в Україні хоч і мало певний рівень розвитку, але не характеризувалося динамікою та незалежністю. Це було зумовлено різними проявами політичного життя України та держав, під владою яких вона була. Під утиском знаходилися майже всі українські видання, в тому числі й дитячі.

Розвиток періодики, зокрема для дітей, гальмували цензурні заборони: Валуєвський циркуляр 1863 р., Емський указ 1876 р. тощо. У 1895 р. в Україні з'явилася заборона Головного управління в справах друку видавати українські дитячі книжки. Вона завершила ряд табу на все українське в ХХ ст. Якщо в Росії з 1850 до 1900 року виходив 61 національний дитячий журнал, то відповідно в Україні рідною мовою видавалося за неточними підрахунками не більше десятка журналів та альманахів. Більша їх частина – у Західній Україні.

Найперші періодичні дитячі видання з'явилися в другій половині XIX ст. спочатку в Галичині, потім в підросійській Україні. Видавалися такі часописи: «Домова шкілька» (Відень, 1854-1856), «Приятель детей» (Коломия, 1881-1883), «Бібліотека для молодіжі» (Чернівці, 1885-1914) та ін. Прикметною ознакою дитячої періодики того часу були рукописні видання. Так, протягом 1892-1894 рр. в Слобідській Україні Христя Алчевська видавала дитячий рукописний журнал «Товариш» (Харків).

Одним із найпомітніших дитячих видань був львівський часопис «Дзвінок», який виходив з 1890-го до 1914 року. Це був ілюстрований двотижневик для дітей середнього і старшого шкільного віку. З 1907 р. часопис видавався з «Додатком для малих читачів».

Засновник і головний редактор В. Шухевич писав: «Дзвінок» – се моє дитя, котре я вигрівав довго, поки воно світ побачило». І хоча «Дзвінок» був популярним серед західних читачів, однак не мав великої кількості передплатників – всього 264 особи, а щоб оплатити всі витрати, треба було, як мінімум, 320. Тому редакція намагалася популяризувати видання і в підросійській Україні. Але ця спроба була невдалою, оскільки російський уряд не дав на це дозволу [2].

«Дзвінок» друкувався українською мовою. Усі східно- та західноукраїнські діалектизми по можливості замінювалися літературними словами. Це робилося не тільки для відродження української літературної мови як такої, але й для формування в дитячій свідомості уявлення про єдину рідну мову.

Центральне місце на шпальтах «Дзвінка» займали твори українських поетів, письменників, драматургів та байкарів. Зокрема С. Руданського, І. Нечуя-Левицького, А. Кримського, О. Кониського, А. Могильницького, Олени Пчілки, Лесі Українки, Уляни Кравченко. Регулярним дописувачем до журналу був Б. Грінченко. У часописі побачили світ його поезії «Ластівка», «Матері», «Шевченкова могила», байки «Жалісливий вовк», «Жаби», «Сорока», оповідання «Олеся», «Грицько», «Украла». Саме у «Дзвінку» дебютував М. Коцюбинський з першим віршем «Наша хатка».

На змістовний рівень часопису вплинуло і те, що в 90-х роках постійним його співробітником став класик та теоретик дитячої літератури, автор відомої казки «Фарбований лис» І. Франко.

«Дзвінок» на своїх сторінках друкував біографії відомих письменників, композиторів, художників, учених, видатних постатей минулого. У науково-популярних публікаціях увага приділялася питанням історії, літературознавства, етнографії, природничих наук тощо. Зокрема це статті «Дерево какао», «Слон», «Кава», «Пальми», публікації про політичну ситуацію в Росії, повінь у Парижі, святкування Нового року у Філадельфії, храм св. Петра в Римі, католицьку державу Ватикан тощо.

Існували в журналі постійні рубрики: «Задачі, ребуси, шаради», «Сміховинки», «Забави» та інші. Таку рубрику «Загадки і жарти дідуся Кенира» вів найактивніший дописувач журналу чернігівський байкар Л. Глібов. Він став своєрідним «містком» між Сходом та Заходом країни як дитячий письменник, автор книжок-метеликів. Цікавий і той факт, що четвертий номер галицького журналу за 1891 р. був повністю присвячений 50-річчю наддніпрянського байкаря.

Задля наближення модерної європейської культури до українських дітей на сторінках «Дзвінка» друкувалися переклади найкращих творів класиків іноземної літератури. Так, уміщувалися українські переклади казок братів Грімм, Ш. Перро, В. Гауфа, Г.-Х. Андерсена [4], Р. Кіплінга та Р. Бернсона [2]. Друкувалися й перекладені твори російських письменників: у №12 журналу за 1892 р. було опубліковано оповідання І. Тургенєва «Не хлібом єдиним жив буває чоловік». Цим часопис виховував дітей та юнацтво у високому мистецькому та демократичному дусі.

Текстову частину журналу супроводжували чорно-білі ілюстрації. Постійно ілюструвалися казки І. Франка. Першим їх ілюстратором став Т. Копистинський [3].

У Східній Україні перше подібне видання для дітей з'явилося лише через 17 років у Гадячі, на Полтавщині. О. Драгоманова-Косач, більш відома під псевдонімом Олена Пчілка, у 1907-1916 рр. видавала журнал «Рідний край». При ньому в 1908 р. нею було засноване дитяче видання «Молода Україна», яке проіснувало, як і «Дзвінок», до 1914-го р. [1]. У першому числі часопису Пчілка виклала основні засади редакційної концепції у програмній статті «До милих читачів «Молодої України». Письменниця займала принципову позицію щодо спадкоємності національного виховання дітей у сім'ї, від початкової до старшої школи. «В дітей мені

хотілося перелити свою душу й думку...», – говорила Олена Пчілка, успішна мати шістьох дітей.

Видання «Молода Україна» було виключно україномовним. Передплачували його не лише в Україні, а й за кордоном. Фінансувався часопис власними коштами Олени Пчілки. Та через незадовільний матеріальний стан журнал видавався нерегулярно – вийшло 64 номери [1].

Олена Пчілка, крім того, що була головним редактором, виступала і як одна з центральних авторів часопису, підписуючись різними псевдонімами: Бабуся, Бабуся Олена, О. Б-а, П., К-ч., Кочубеївна, Княжна Кочубеївна, О. Колодяжинська, Хтось, Цяцька [4]. На сторінках «Молодої України» друкувалися поезії Т. Шевченка, Х. Алчевської, Б. Грінченка, С. Васильченка, С. Руданського, Г. Григоренка, О. Олеся, Лесі Українки та інших. Журнал залучав молодих талантів. У 1911 р. з віршем «Зимовий танок», а у 1912-му з оповіданням «Кузьмик і Семенко» виступив юний М. Рильський.

Серед авторів місячника були і його малі читачі. Від 1911 р. на сторінках «Молодої України» активно публікувалася дванадцятирічна учениця земської школи М. Ткаченківна (твори «Дощик», «Мое курчатко», «Сирітка» та ін.) [1].

Щоб розширити світогляд та збагатити культурний потенціал української дітвори, «Молода Україна», як і «Дзвінок», друкувала багато українських перекладів творів світової літератури. Зокрема оповідання Ч. Діккенса, казки Г.-К. Андерсена та Дж. Свіфта. Увазі дітей пропонувалися переклади російських творів М. Лермонтова, М. Гоголя, Л. Толстого.

На сторінках видання публікувалися науково-популярні статті, народні казки, дитячі пісеньки, ігри, колісанки, загадки, прислів'я, скоромовки. Ще зміст журналу складали колядки і щедрівки, а також візерунки для вишивання [1].

Отже, кінець ХІХ – початок ХХ століть – це період, на який припадає зародження повноцінної національної та відносно самостійної преси для малих читачів на Сході та Заході України. Яскравими її представниками є львівське видання «Дзвінок» та гадяцьке – «Молода Україна».

Обидва часописи мали спільні риси та ставили перед собою єдине завдання – консолідувати українських дітей заради національної ідеї.

Українська мова видань дозволила дітям відчутти себе справжніми українцями, вивчаючи та постійно вдосконалюючи рідну мову. Для становлення української дитячої субкультури це мало виняткове значення, оскільки утверджувало думку про можливість функціонування як оригінальної україномовної творчості, так і світової класики в колі дитячого читання, виховання та розвитку [1].

Проте часописи мали і відмінності. «Дзвінок» у порівнянні з «Молодою Україною» в політичному та цензурному аспектах мав більшу самостійність. Він і виходив частіше, і друкувалися в ньому представники всієї літературної України. Хоча розповсюджувати видання заборонялося на сході держави. Натомість, східна «Молода Україна» набула визнання не тільки всеукраїнського, а й закордонного.

Обидва видання забезпечили собі безперечний загальнонаціональний авторитет та визначну роль у процесі національно-культурного виховання української дитини та відродження нації.

Список використаних джерел:

1. Антипчук Н. Журнал «Молода Україна» Олени Пчілки, його ідейно-естетична та виховна цінність [Електронний ресурс] / Н. Антипчук. – Режим доступу : http://www.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/Umlsh/2009_6/Antypchuk.pdf.
2. Бурачок Л. Джерела до вивчення життєвого шляху та громадської діяльності Володимира Шухевича (1849–1915 рр.) [Електронний ресурс] / Бурачок Л., Шологон Л. – Режим доступу : http://www.nbuv.gov.ua/portal/Soc_Gum/Nikp/2008_14/chologon,%20burachok.pdf.
3. Купчинська Л. Ілюстрування казок Івана Франка на західних землях України (1890-1939) [Електронний ресурс] / Л. Купчинська // Вісник Наукового тов. ім. Шевченка. Серія мистецтвознавства. – 2007. – № 35. – Режим доступу : <http://www.ntsh.org/papers?page=2>
4. Нагорна О. М. Ретроспективний аналіз становлення і розвитку дитячої періодичної преси в Україні (з кінця XIX ст. до 1991 року) [Електронний ресурс] / О. М. Нагорна. – Режим доступу : http://www.bdpu.org/scientific_published/apsf_20_2009/nagorna.pdf.

Наук. кер. – Яременко Л.М., ст. викл.